

יחזקאל

יתר לתלות עליו כל כלי (ט"ו, ג')

ואתה אדם ולא אל (כ"ח, ב')
אגדיל המדורה, הרבה העצים — האש
(כ"ד, ט')

עם עמקי שפה — נלעג לשון (ל"ג, י"ט)
פרס לרעב לחמך — כי תראה ערם
וכמיתו (נ"ח, ז')

כעת אידם (ל"ה, ה')

וכנו בתים ונטעו כרמים (כ"ח, כ"ו)
ביום ענן וערפל (ל"ד, י"ב)
כספס וזהבם לא יוכל להצילם ביום
עברת ד' (ז, י"ט)
פלשתים — כרתים שארית חוף הים
(כ"ה, ט"ז)

נביאיה — כאדי שזאג — כהניה חמסו
תורתו יתלדו קדשי — שריה בקרבה
כזאבים (כ"ב, כ"ה)

והמסקנה של חקירתנו היא: יחזקאל היה משפע מכל כתבי הקדש יותר
מכל הנביאים והוא השתמש כנבואותיו כאפני דבור ובמליצות, שהיו לנגד עיני
רוחו וששאלם מאת יתר ספרי הקדש.

ישעיהו

יתר — ותלו עליו — כל כלי (כ"ב, כ"ג)
ואילך)

ומצרים אדם ולא אל (ל"א, ג')

הרחיב מדורתה אש ועצים הרבה (ל"ג, ל"ג)
עם עמקי שפה — נלעג לשון (ל"ג, י"ט)
פרס לרעב לחמך — כי תראה ערם
וכמיתו (נ"ח, ז')

עזבדיה

ביום אידם (א, י"ג)

צפניה

וכנו בתים — ונטעו כרמים (א, י"ג)
יום ענן וערפל (א, ט"ו)
גם כספס גם זהבם לא יוכל להצילם
ביום עברת ד' (א, י"ח)
חבל הים — כרתים — פלשתים (ב, ה')

שריה בקרבה אריות שזאגים — זאבי
ערב — נביאיה כהניה חללו קדש חמסו
תורה (ג, ג' ואילך)

היהם שבין יחזקאל ובין תורת כהנים.

(פרק ח')

כל הכתובים ואפני הדבור, שנזכרו למעלה ושלוקחו ע"י יחזקאל מכל ספרי
החקים והנבואה, מביאים אותנו לידי הנחה, שיחזקאל השתמש גם בת"כ וגם ביתר
כה"ק; אולם ההשערה, שם' ת"כ — שאין בו שום סמנים של שארית דבורים ומליצות
מספרים אחרים — השתמש רק ביחזקאל לבדו, רחוקה מאד מאד מן האמת. אולם
גם התכונות אחרת תביאנו לידי ההנחה הנ"ל: לו היה יחזקאל המקור, שממנו
שאב בעל ת"כ את כל הכתובים והמליצות הרבים שהוכאו למעלה (בעמודי: כ"ט
ל"ג), כי עתה לא היה בוחר בעל ת"כ רק באותם אפני הדבור הנמצאים רק

ביחזקאל והמיוחדים לו לבדו ולא היה נמנע מקחת גם את הדבורים והמליצות המשותפים ליחזקאל, למשנה תורה, לזרימה ולספרים אחרים. האם היתה לת"כ כונה מיוחדת לשאל יחזקאל רק את הכפויים האופיים, המיוחדים לו לבדו, ולשם זה השתמש בחקירת-בקרת למען הכריל בין המליצות האורגינליות של יחזקאל לבין המליצות השאליות? מדוע אין בעל ס' ת"כ משתמש כלל בכפויים: "הקל אב ואם", "הפץ כגויים", "שב שכוח", "לא תחוס ולא תחמל", "עין רענן", "זעוה", "שקוצים" וכו', שיהזקאל שאלם ממשנה התורה ומירמיהו? כל הראיות האלה מוכיחות באופן ברור ונראה לעינים, שס' ת"כ, ולא ס' יחזקאל, הוא המקור אשר היה לנגד עיני הנביא הנ"ל ואשר הוא השתמש בו.

צריך לשים לב גם לזאת שיהזקאל וס' ת"כ מסכימים איש לרעהו בענין מקומה של מלת החבור "כי". ר' יהודה ל"ב שפירא (15) כבר עמד בספרו "הרכסים לבקעה" על הדבר הזה: המלה "כי" כתובה בחלקים אחדים של ויקרא ובמדבר אחר הנושא (16). צרוף-מלים כזה נמצא רק ארבעים ואחת פעם בחלקי החקים של ת"כ (אולם לא כולם): בחמשת הפרקים הראשונים של תורת הקרבנות — שמה פעמים (ויקרא א', ב'; א', ד'; ב', ה'; א', ד'; מ"ו; י"ז; כ"א); בדיני טומאה וטהרה אשר בפרקים י"ב, י"ג ומ"ו — שתיים עשרה פעם (י"ב, ב'; י"ג, ב'; מ'; י"ח; כ"ט; ל"ח; מ'; מ"ז; מ"ו, ב'; מ"ז; י"ט; כ"ה); גם בויקרא י"ט, כ'; כ"א, מ'; כ"ב, י"ב; י"ג; י"ד; כ"ז; כ"ד, מ"ו; י"ז; י"ט; כ"ה, כ"ו; כ"ט; כ"ז, ב' ובמדבר ה', ו'; י"ב; כ'; ו', ב'; מ', י'; י"ט, י"ד; כ"ז, ה'; ל', ג'; ד'. עפ"י כתובה כאן המלה "כי" אחרי הנושאים: אשה, איש, נפש, אדם (שלישים ושלוש פעם). ויען כי צרוף מלים כזה נמצא רק בחקים אחדים, לכן נראה לי, שהבטוי הזה הוא מסגולותיו של סגנון חקים: האיש או החפץ, שעליו מדבר החק, כתוב בראש המשפט. ומכיון שגם בס' יחזקאל כתובה מלת החבור "כי" בעשרה מקומות אחרי הנושא, נמצאנו למדים שיחזקאל חקה את סגנון-החקים של ת"כ (יחזקאל ג', מ'; כ"א; י"ד, מ'; י"ג; י"ח, ה'; י"ח; כ"א; ל"ג, ב'; ו', מ'); ביחוד נכר ובולט החקוי הזה בפסוק י"ג בפרק י"ד ("ארץ כי תחטא לי למעול מעל") הדומה מאד לויקרא ה', א' ("ונפש כי תחטא"), לה, י"ד ("נפש כי תמעול מעל") ולה, כ"א ("נפש כי תחטא ומעלה מעל כר"). צרוף-מלים כזה נמצא עוד רק בישיעיהו כ"ח, מ"ו ובמל"א ח', ל"ז (ג' פעמים); אולם שם אפשר לבאר את מקומה של מלת החבור "כי" ברצונו של המחבר להדגיש ולהבליט את הנושא.

נוסף לדברים הנ"ל גם את זאת, שהחקים הכתובים ביחזקאל לא יהיו מוכנים לנו אלא אם נניח, שהנביא ידע והכיר את החקים והמצוות אשר בת"כ. נביא כאן רק דוגמאות אחדות. בפרק מ"ד, כ"ט ואילך מדבר הנביא על טהנת-כהונה ואינו מוכיר לכאורה את חלקם של הכהנים בזבחי שלמים. אולם אין

להעלות על הדעת שיחוקאֵל סוכר, שאין לכהנים חלק ונחלה בזבחי-שלמים. ומכל שכן שאין להסכים לדברי סְמַנְד (Comm.) האומר, ש"יחוקאֵל לא הזכיר את המתנות האלה, מפני שהדבר הזה הוא מוכן מאליו ובלתי עקרי; ובודאי שיחוקאֵל—בתור בא כחו של קולטום הקרבנות—דרש אותן מאת בני ישראל לטובת הכהנים כמו שעשה ס' דברים" (י"ח, ג'). אולם אֵלִיבא דאמת היו המתנות האלה, הכתובות רק בס' דברים, "מוכנות מאֵיהֶן" פחות מהבכורים הנזכרים ביחוקאֵל (מ"ד, ד'), אשר נצטוו עליהם ככל ספרי החקים ואשר נתנו, בלי ספק, לכהנים עוד בימים קדומים. ואי־הזכרתו את חלקם של הכהנים בזבחי שלמים לא תתבאר אלא אם נניח הנחה, שיחוקאֵל כלל בכטוי: "וכל תרומת כל" (17) את כל מתנות הכהונה הכתובות בכמדבר י"ח והמסומנות גם במקומות אחרים בת"כ בשם "תרומות"; ולֵהֵן שיכים גם חלקן הכהנים בזבחי־השלמים (שמות כ"ט, כ"ח; ויקרא ז', ל"ב ואיֵלֵךְ; במדבר י"ח, י"ט) —

בפרק מ"ד, כ"ט אומר יחוקאֵל, שאת "המנחה החטאת והאשם המה (הכהנים) יאכלום"; ודברו על יתר מתנות הכהונה הוא מסתפק במלים "לכהנים יהיה" בלבד (מ"ד, ד'). הפסוק הזה יתבאר על נקלה ע"י הצויים אשר בת"כ, כי את המנחה, החטאת והאשם יאכלו רק הזכרים בכהנים (ויקרא ז', י"א, כ"ב; ז', ו'; במדבר י"ח, י'), ואולם יתר המתנות הן רכושם הנמור של הכהנים והן מותרות באכילה גם לנשיהם, לכנותיהם ולעבדיהם (ויקרא י', י"ד; כ"ב, י"א; במדבר י"ח, י"א, י"ג, י"ט).

ההנחה המוקדמת של חקי ת"כ בולטת ונראית עוד יותר במצוות החגים אשר ביחוקאֵל מ"ה, כ"א ואיֵלֵךְ. וילהויזן (Gesch. s. 107 — 110) סוכר, שיום הקרבת הפסח נחשב ביחוקאֵל מ"ה, כ"א ליום הראשון של החג. ובאפן כזה החל, לפי יחוקאֵל, השבוע של חג הפסח ביום הארבעה עשר לחדש²). אולם דבר זה הוא בלתי אפשרי! מהו הדבר שהניע והכריח את הנביא לצוות, ששבוע הפסח לא יתחיל ביום התמשה עשר לחדש, יום שהלבנה במלואה ("בכסה" — תהלים פ"א, ד'), כמו חג הסכות? ולכן אין ספק ש"הפסח" אשר ביחוקאֵל מ"ה, כ"א הוא ערב החג שאחריו בא תיכף זמיד "חג שבועות הימים". הנביא הניח כיסוד דבריו את

א) סמנר מעיר את ההערה הזו: "המלה "חמה" שנאמרה כאן כהדגשה מיוחדת ראויה לשימת לב; אפשר שהזכות המיוחדת רק לכהנים לאכל את החטאת והאשם לא היתה אז בבחינת דבר שאינו מוטל בספק כלל". אולם דבר שאינו מוטל בספק כלל הוא, כי הבאור הזה אינו נכון.

ב) קומש רוצה לשנות ולתקן כאן: "חמשה עשר" תחת "ארבעה עשר"; אולם התקון הזה נעשה מתוך שרירות לב ואין לו יסוד בשום מקום.

פרשת הפסח אשר בשמות י"ב, ו' ואילך: "והיה לכם למשמרת עד ארבעה עשר יום לחדש... בין הערבים... ואכלו את הבשר בלילה הזה... והיה היום הזה לכם לזכרון וחנוּתם אותו חג... שבעת ימים" — ודבר ברור ומחזור הוא, שהיום הזה (פסוק י"ד) הוא היום החמשה עשר לחדש ניסן, אעפ"י שבפסוקים שלפניו דברה התורה על היום הארבעה עשר לחדש. התורה לא ראתה צורך לעצמה להגיד זאת בפרוש, יען כי הכל ידעו כי היום החמשה עשר מתחיל מן הלילה שלפניו (ראה ויקרא כ"ג, כ"ז, ל"ב) 18). וככה אומר גם יחזקאל: "בארבעה עשר יום לחדש יהיה לכם הפסח" וכונתו ל"בין הערבים" ול"בלילה הזה" שאחרי יום הארבעה עשר הנאמרים בשמות י"ב^א). נמצאנו למדים, שהג שבעות ימים" הבא אחריו מתחיל בלילה אור ליום החמשה עשר בניסן. ורק אם נניח, שחקת הפסח אשר בת"כ היתה לנגד עיני הנביא, נוכח להכין מדוע לא הזכיר כלל את חג השבעות. חג השבעות אינו נחשב בויקרא כ"ג לחג בפני עצמו אלא לחג הסיום של פסח (עצרת של פסח). ולפיכך אין יחזקאל מזכיר אותו, כמו שאיננו מדבר על יום העצרת של חג הסוכות 19).

רמו לספירת שבועה שבועות מחג הפסח והלאה נמצא (כפי שהעיר כבר רש"י: "על שם שמתחילים ממנו לספור שבועה שבועות") בשם "חג שבועות ימים" (יחזקאל מ"ה, כ"א).

כל הראיות, שהובאו כאן ממקורות שונים, מאשרות ומקימות את הדבר, כי ספר יחזקאל תלוי בת"כ ומשפע ממנו. ועם בן אדם, שיבוא ויאמר, אחרי כל הצעת ההוכחות והראיות הנ"ל, כי החלקים השונים של ת"כ נוצרו ונתהוו רק אחרי גלות בבל — עם בן אדם כזה אין מן להתוכח.

תורת כהנים ומשנה התורה.

(פרק ט')

אחת השאלות החשובות ביותר, אשר עלינו למצוא תשובה עליה, היא: מהו היחס של ס' משנה התורה לתורת כהנים? ויש לנו הצדקה לקוות, כי בס' משנה התורה, שגם הוא ספר חקים ברכו ובעקרו כמו ת"כ, נמצא את התשובה על השאלה: אם חקי ת"כ הונחו ביסודו או שלא הושם לב אליהם כלל וכלל. ואם יעלה בידינו להוכיח, שמשנה התורה לא הניח את ת"כ רק בתור הנחה מוקדמת

א) ויש לנו רשות גמורה להניח הנחה זו, שיחזקאל הסתמך על פרק י"ב שבשמות, יען כי הראינו לעיל (עמ' ל') שחמשה פסוקים משותפים לפרק הנ"ל וליחזקאל; גם המלים "עץ עבות" אשר ביחזקאל כ, כ"ח שאולות הן (כפי שהראינו לעיל בעמ' כ"ח בהערה א') מחקי החגים אשר בויקרא כ"ג, מ'.